

Дж. Д. Селинджър

Човека, който се смее

През 1928 година – тогава бях деветгодишен – принадлежах телом и духом на една организация, известна под името Клуб на команчите. Всеки ден в три часа нашият Вожд ни чакаше пред изхода на 165-то училище, което се намиреше на Сто и девета улица, близо до Амстердам Авеню. След това с блъскане и ръгане ние, двадесет и петте команди, се качвахме в рейса на Вожда и той ни откарваше (съгласно финансовото споразумение с нашите родители) в Централния парк. При хубаво време и в зависимост (доста относителна) от сезона по цял следобед играехме ръгби, футбол или бейзбол. В дъждовни дни Вожда неизменно ни водеше или в природонаучния музей, или в художествената галерия „Метрополитън“.

В събота и на големи празници Вожда ни вземаше рано сутрин от домовете и с готовия да се разпадне рейс ни извеждаше от Манхатън в сравнително волните простори на парка „Ван Кортланд“ или Палисадите. Когато ни теглеше чистият спорт, отивахме във „Ван Кортланд“, където имаше истински игрища и не съществуваше опасност да срещнеш за противник някоя бебешка количка или разярена стара дама с бастун в ръка. А когато команчките ни сърца закопняваха за лагерен живот, отивахме на Палисадите и се борехме с негодите. (Помня, че една събота дори се загубих в измамната местност между пътният знак за Линит и западния край на Вашингтоновия мост. Но не изгубих ума и дума. Настаних се под величествената сянка на едно огромно рекламno табло и преглъщайки сълзите, извадих закуската и я нагънах, почти сигурен, че Вожда ще ме намери. Вожда винаги ни намиреше).

Когато се освобождаваше от команчите, Вожда се превръщаше просто в Джон Гедсудски от Стейтън Айлънд. Това беше много свит, тих младеж на двайсет и две-двайсет и три години, студент по право в Нюйоркския университет. Но той остави в нас незаличими впечатления. Няма да изреждам тук всичките му успехи и достойнства. Ще отбележа само мимоходом, че той членуваше в скаутската организация „Орел“, че беше един от най-добрите нападатели на националния отбор по ръгби през 1926 година и че най-учтиво го бяха канили да опита силите си в бейзболния отбор „Ню Йорк Джайънтс“¹. Той беше абсолютно безпристрастен и невъзмутим съдия на нашите бесни игри и състезания, майстор в даването на първа помощ. Всички ние – едни хулиганчета – от най-малкия до най-големия, безкрайно го обичахме и уважавахме.

Физическият облик на Вожда, такъв, какъвто беше през 1928

---

1. Един от най-добрите бейзболни отбори в САЩ. – Б. пр.

година, все още не се е заличил от паметта ми. Ако желанията имаха силата да увеличават ръста, той мигом би се превърнал във великан. Но действителността си е действителност и той беше не по-висок от пет фута и три-четири инча. Набито момче със синьочерна коса, която почти закриваше челото му, с голям месест нос и торс, почти толкова дълъг, колкото и краката. Дори под коженото яке личеше, че има силни плещи, макар да бяха тесни и смъкнати. Но по онова време на мен ми се струваше, че в нашия Вожд се сливат всички фотогенични черти на най-големите киноартисти – Бък Джонс, Кен Мейнард и Том Микс.

Привечер, когато се стъмнеше толкова, че губещият отбор се оправдаваше с това за грешките и пропуските си, ние, команчите, разчитаме упорито и егоистично на дарбата на Вожда да разказва. В тоя час на деня обикновено представлявахме разгорещена нервна банда и водехме война с юмруци и с пискливите си гласове за най-близките места до Вожда. (Рейсът имаше две редици сламени седалки. Лявата редица имаше три допълнителни места – най-хубавите, – които бяха толкова напред, че от тях можеше да се вижда дори профилът на Вожда, когато седеше на волана.) Вожда се качваше в рейса едва след като всички се наместехме. Той обкрачваше шофьорската седалка с гръб към волана и лице към нас и с възслабичкия си, но приятен тенор, започваше да ни разказва следващата част от „Човека, който се смее“. Заговореше ли, ние го слушахме с неотслабващ интерес. „Човека, който се смее“ беше разказ само за команчи. В него може би имаше дори нещо класическо. Повествованието бе широко, всеобхватно и наред с това оставаше в паметта сбито – като нещо портативно. Човек винаги можеше да си го отнесе у дома и да разсъждава върху него, седейки, да речем, във ваната, от която водата бавно се оттича.

Единствен син на богати мисионери, Човека, който се смее, бил откраднат като малко дете от китайски разбойници. Когато богатите мисионери отказали (от религиозни съображения) да платят откуп за сина си, разбойниците, кръвно обидени, пъкнали главата на детето в дърводелско менгеме и завъртели няколко пъти винта надясно. Обектът на този неподобен експеримент пораснал и възмъжал, но главата му останала с крушовидна форма, съвсем плешива, а под носа вместо уста зеел огромен овален отвор. Самият нос пък представлявал сраснали, слепени за лицето ноздри. Затова, когато Човека дишал, страшната, безрадостна паст под носа му се разширявала и свивала – така поне си представях аз

– като някаква огромна вакуола. (Вожда по-скоро ни показа нагледно, отколкото да ни опише, как е дишал Човека, който се смее.) При вида на чудовищното лице на Човека, хора, които не го познавали, падали в несвяст. А познатите му го избягвали. Колкото и да е чудно, разбойниците не го гонели от свърталището си – той само трябвало да прикрива лицето си със светлочервена маска от макови листа. Маската не само спестявала на разбойниците неприятната гледка – лицето на техния храненик, но благодарение на нея те винаги знаели къде се намира той: по разбираеми причини с нея той вонял на опиум.

Всяка сутрин, гонен от самотата, Човека, който се смее, се прокрадвал (той стъпвал леко и грациозно като, котка) в гъстата гора около разбойническото скривалище. Там той си намирал приятели: кучета, бели мишки, орли, лъвове, змии-боа, вълци и какви ли не още зверове. Освен това там той свалял маската си и разговарял с тях с мек звучен глас на собствения им език. На тях той не им изглеждал уродлив.

(На Вожда му бяха нужни два месеца, за да стигне до това място на разказа. Но оттук нататък, за голяма радост на команчите, той стана много по-щедър в пускането на „подлистниците“.)

Човека, който се смее, владее до съвършенство изкуството да подслушва и много скоро научил най-съкровения тайни на разбойническия занаят. Но тези похвати му се видели твърде прости и той незабавно създал своя, много по-сполучлива система. Отначало рядко, а после често той започнал да обикаля из Китай и да върши обири и грабежи, а понякога и убийства – но само при крайна необходимост. Много скоро неговите хитро скроени престъпления, в които той проявявал изключително благородство, му спечелили обичта на простолюдието. Колкото и да е невероятно, побацимите му (същите онези разбойници, които първи го тласнали по пътя на престъплението) узнали едва ли не последни за неговите подвизи. И когато узнали, побеснели от завист. Една вечер, мислейки, че са успели да го упоят и той спи дълбок сън, те се изредили един след друг край леглото му и забивали поред ножовете си в завитото с одеяла тяло. Оказало се, че жертвата е майката на главатаря на разбойниците – една крайно неприятна, свадлива вещица. Тази случка така наострила разбойниците, жадни за кръвта на Човека, който се смее, че накрая той се видял принуден заключи цялата шайка в един дълбок, но много добре обзаведен мавзолей. От време на време те успявали да се измъкнат оттам и му създавали известни неприятности, но въпреки това той нямал желание да ги избие. (Наред с всичко друго Човека, който се смее, беше и милостив и тази негова черта просто ме вбесяваше

понякога.)

Скоро Човека, който се смее, започнал да минава китайската граница и да ходи в Париж, където, въпреки своята скромност, обичал да дразни и скандализира с гениалната си изобретателност Марсел Дюфарж, световноизвестен детектив, човек охтичав, но много остроумен. Дюфарж и неговата дъщеря (очарователна, но двулична девойка) станали най-злите врагове на Човека, който се смее. Те много пъти се опитвали да му устроят капан. От любов към спорта Човека, който се смее, обикновено давал вид, че се е хванал, но после изчезвал безследно и по нищо не можело да се разбере как е избягал. Само понякога той оставял хаплива прощална бележчица в парижката канализационна мрежа, която незабавно бивала предавана на Дюфарж. Семейството на Дюфарж губело невероятно много време в шляпане по парижките канали.

Скоро Човека, който се смее, натрупал най-голямото лично богатство в света. По-голямата част от него той подарил анонимно на монасите от един местен манастир – скромни аскети, посветили живота си на дресировка на полицейски кучета. Останалата част от богатството си превърнал в диаманти, които изпращал в изумрудени касетки на дъното на Черно море. Личните му нужди не били никак големи. Хранел се изключително с ориз и орлова кръв и живеел в скромна къщурка с подземно стрелбище и гимнастически салон, разположена на бурния тибетски бряг. С него живеели четирима предани до смърт другари: един сладкодумен вълк на име Чернокрил, едно мило джудже на име Омба, един монголец-великан на име Хонг, чийто език бил изгорен от бледоликите, и една приказно красива девойка евразийка, която от любов, макар и несподелена, към Човека, който се смее, и от постоянна тревога за живота му понякога дори проявявала склонност към престъпление. Човека, който се смее, им давал своите заповеди иззад черен копринен параван. Дори на Омба, милото джудже, не се разрешавало да вижда лицето му.

Няма да го направя, но бих могъл с часове да вода читателя – дори насила, ако е нужно – напред и назад през парижко-китайската граница. Аз и досега считам Човека, който се смее, за нещо като мой героичен прадед – от рода, да речем, на Робърт Е. Лий². Но тази представа е нищо в сравнение с представите ми от 1928 година, когато се смятах не само за пряк потомък на Човека, който се смее, но и за единствен негов жив законен наследник. През въпросната година аз съвсем не бях син на

---

2. Робърт Едуард Лий (1807–1870) – главнокомандващ войските на Южните щати в гражданската война между Севера и Юга. – Б. пр.

своите родители, а дяволски хитър самозванец, който само чакаше най-малката тяхна грешка, за да им покаже – за предпочитане без насилие, но то не се изключваше – кой всъщност е той. Но за да не съкруша сърцето на мнимата си майка, предвиждах да я взема в своето престъпно царство и да ѝ дам някаква още неопределена, но несъмнено придворна длъжност. Но най-важното за мен през 1928 година беше да внимавам във всяка своя стъпка. Да продължавам играта. Да си мия зъбите. Да си реша косата. И на всяка цена да сподавам своя естествен, чудовищен смях.

В действителност аз не бях единственият жив законен наследник на Човека, който се смее. В клуба имаше двама и пет команчи, сиреч двама и пет живи законни наследници на Човека, който се смее, и всеки от тях сновеше прикрито и зловещо из целия град, виждаше в момчето от асансьора евентуален враг, шепнеше със сподавен глас обстоятелни заповеди в ухото на кучето си, вземаше с опънат показалец мерника на учителя си по аритметика. И упорито, напрегнато чакаше кога най-сетне ще му се представи случай да всели ужас и възхищение в някоя посредствена душа.

Един февруарски ден, в който бе открит бейзболният сезон за команчите, забелязах нещо ново в рейса на Вожда. Над предното стъкло беше окачена в рамка малка снимка на девойка със студентска барета и пелерина. Реших, че тази снимка нарушава общия, чисто мъжки стил на нашия рейс и направо попитах Вожда кое е това момиче. Той се подвоуми, после отговори: „Мери Хъдсън.“ Попитах го киноартистка ли е, каква е. Той каза, че не е киноартистка, а следвала – в колежа Уелсли. След като помисли малко, добави, че това е първокласен колеж. Попитах го за какво е окачил снимката ѝ тук, в нашия рейс. Той само леко сви рамене, като че ли искаше, както на мен ми се стори, да намекне, че снимката му е била едва ли не натрапена.

През следващите две седмици Вожда – независимо дали снимката му беше натрапена, или не – не я махна от рейса. Тя не биде изметена с бонбонените хартийки с образа на Бейби Рут и другите отпадъци. И ние, команчите, свикнахме с нея. Постепенно престанахме да ѝ обръщаме внимание, както не обръщаме внимание и на спидометъра.

Но един ден по пътя към парка Вожда спря рейса на Петото авеню, някъде между Шейсета и Седемдесета улица – на повече от половин миля от нашето бейзболно игрище. Двайсетината пътници веднага

поискаха обяснение за това, но Вожда не им обърна внимание. Вместо да отговори, той зае обичайната си разказваческа поза – с гръб към волана и лице към нас – и пусна в никое време ново продължение на „Човека, който се смее“. Но едва започна и някой почука на вратата на рейса. Този ден рефлексите на Вожда бяха светкавични. Той се завъртя като пружина, дръпна дръжката на вратата и в рейса се качи момиче с палто от боброви кожи.

Без да се замислям, мога да кажа, че помня само три момичета в живота си, които от пръв поглед са ме поразявали с невероятната си красота. Едното видях на плажа в Джонс Бийч през 1936 година – слабичко същество с черен бански костюм, което се мъчеше да отвори оранжев чадър. Второто срещнах през 1939 година на един параход в Карибско море – то пък хвърли запалката си по един делфин. И третото момиче беше момичето на Вожда, Мери Хъдсън.

– Много ли закъснях? – попита тя и се усмихна на Вожда.

Със същия успех би могла да попита: „Много ли съм грозна?“

– Не – отвърна Вожда.

Някак припряно той огледа команчите, които седяха най-близо до него, и им даде знак да направят място. Мери Хъдсън седна между мен и едно момче – Едгар, презимето му не помня, – чийто чичо беше голям приятел с един контрабандист на спиртни напитки. Ние се свихме колкото можем повече, за да има място за нея. Команчите мълчаха до един.

По обратния път към нашата редовна спирка Мери Хъдсън се наклони към Вожда и оживено започна да му обяснява кои влакове е изпуснала и кой влак е хванала. Тя живееше в Дъгласън, на Лонг Айленд. Вожда беше много нервен. Той не само не вземаше участие в разговора, но и почти не слушаше какво му говори тя. Помня, че по едно време главата на лоста за скоростите отхвъркна от ръката му.

Когато слязохме от рейса, Мери Хъдсън се лепна за нас. И съм сигурен, че когато стигнахме до бейзболното игрище, на лицата на всички команчи се четеше една и съща мисъл: някои момичета хич не се сещат кога е време да се пръждосват въщи. Като капак на всичко, когато, аз и един друг команч хвърляхме монета, за да видим кой отбор ще играе пръв, Мери Хъдсън изяви желание и тя да участва в играта. Отговорът беше повече от ясен. До този миг команчите просто гледаха с недоумение тази фуста, а сега очите им засвяткаха от възмущение. Но в отговор тя се усмихна. Това внесе известно смущение. Тук се намеси Вожда, при което пролича добре прикриваната досега способност да се объркват при известни обстоятелства. Той отведе Мери Хъдсън настрана, за да не

го чуват команчите, и, както изглежда, се опита да ѝ поговори сериозно, разумно.

Но накрая Мери Хъдсън го прекъсна и всички команчи я чува да вика:

– Но много ми се играе! И аз искам да поиграя!

Вожда кимна и отново започна да я убеждава. Посочи ѝ игрището – подгизнало, цялото на дупки. Вдигна една бухалка, за да ѝ покаже колко е тежка.

– Няма значение – долетя до нас ясно гласът ѝ. – Отнякъде си съм дошла чак в Ню Йорк, че и на зъболекар, и на не знам какво... Ще играя и толкоз!

Вожда пак кимна и се предаде. Той се приближи бавно към мястото, където чакаха Смелите и Воините – двата наши отбора – и погледна към мен. Аз бях капитан на Воините. Той ми напомни, че моят централен нападател е на легло и предложи на негово място да играе Мери Хъдсън. Отвърнах, че мога да мина и без централен нападател. А Вожда изрева: „Какво искаш да кажеш с това, твоята...“ Аз се втрещих. За първи път чувах Вожда да псува. Но което е най-лошото, забелязах как Мери Хъдсън се усмихна насреща ми. За успокоение грабнах камък и го запратих в едно дърво.

Ние започнахме първи. В началото централният нападател почти нямаше работа. От мястото си на първа база аз хвърлях сегиз-тогиз поглед назад. И всеки път Мери Хъдсън ми махваше весело с ръка. Беше надянала бейзболна ръкавица, каквато носи само хващачът. Като рече, че ще я сложи и я сложи. Ужасна гледка.

Мери Хъдсън биеше девета в нашия отбор. Когато ѝ обясних това, тя направи гримаса и каза:

– Добре, тогава побързайте!

И ние действително взехме да бързаме. Доиде и нейният ред. По този случай тя свали коженото си палто и бейзболната ръкавица и застана на своето място по рокля – тъмнокафява рокля. Когато ѝ подадох бухалката, тя ме попита защо е толкова тежка. Вожда напусна съдийското си място зад подавача и се приближи обезпокоен. Каза ѝ да опре края на бухалката на дясното си рамо.

– Ето – отвърна тя.

После ѝ каза да не стиска много силно бухалката.

– Няма – отвърна тя.

После ѝ каза да гледа право в топката.

– Ще гледам – отвърна пак. – Пази се сега!

И с мощен удар Мери Хъдсън отби първата изпратена ѝ топка, която профуча над главата на левия краен. Това беше отличен удар и Мери Хъдсън веднага мина на трета база – просто изведнъж.

Изумление, страхопочитание и накрая радост бяха чувствата, които ме обзеха едно след друго, подир което погледнах Вожда. Той като че не стоеше зад подавача, а по-скоро плуваше във въздуха над него – толкова беше щастлив. Минала на трета база, Мери Хъдсън ми махна с ръка оттам. Аз също ѝ магнах. Дори да исках, не можех да се възпра. Да оставим настрана сполучливия удар, но тя умееше не по-зле да ти магне с ръка от далечното си място. До края на играта всичките ѝ удари с бухалката бяха сполучливи. Но кой знае защо, първата база някак не ѝ се нравеше и тя не се задържаше там. Най-малко три пъти се промъква на втора.

В поемането на топката съвсем я нямаше, но ние вече така се бяхме разиграли, че не обръщаме внимание на това. Струва ми се, че би могла да играе много по-добре, ако поемаше и връщаше с каквото и да било друго, но не и с тази ръкавица. Ала тя решително не искаше да се раздели с нея. Не, каза, толкова е миличка.

В течение на около един месец тя играеше бейзбол с команчите един-два пъти седмично (очевидно в дните, когато идваше на зъболекар в Ню Йорк). В някои дни посрещаше рейса навреме, в други – закъсняваше. Понякога говореше като картечница в рейса, друг път просто седеше и пушеше своите цигари с филтър. Когато сядах до нея в рейса, усещах мириса на чудесен парфюм.

Един ветровит априлски ден нашият Вожд, след като ни взе както обикновено в три часа на ъгъла на Сто и девета и Амстердам, подкара на изток по Сто и десета улица и после пое обичайния път по Петото авеню. Косата му беше измокрена и вчесана гладко, а вместо коженото яке носеше палто и аз естествено предположих, че днес Мери Хъдсън ще бъде с нас. А когато подминахме входа, през който обикновено влизахме в парка, вече бях сигурен в това. Както се полагаше, Вожда спря рейса на пресечката между Шестдесета и Седемдесета улица. И за да ни мине по-лесно времето, възседна наопаки седалката си и пусна ново продължение на „Човека, който се смее“. Помня тази част до последната подробност и трябва да я преразкажа накратко.

По известно стечение на обстоятелствата най-добрият другар на Човека, който се смее, неговият огромен вълк Чернокрил, попаднал в

капан, поставен хитро от Дюфаржови. Познавайки безпределната ярност на Човека, който се смее, към другарите му, Дюфаржови му предложили да освободят Чернокрил, ако самият той им се предаде. Без ни най-малко да се усъмни в думите им, той приел тези условия. (Някои от дребните колелца на неговия гениален механизъм понякога, по необясними причини, отказваха да работят нормално.) Уговорили се Дюфарж и дъщеря му да се срещнат в полунощ с Човека, който се смее, на определено място в гъстата гора около Париж и там, при лунна светлина, Чернокрил да бъде освободен. Обаче Дюфаржови нямали никакво намерение да пуснат Чернокрил, от когото се страхували и когото ненавиждали. В определената вечер те довели вместо Чернокрил друг вълк, като предварително боядисали в снежнобяло левия му заден крак, та съвсем да прилича на Чернокрил.

Но Дюфарж и дъщеря му не се съобразили с две неща: сантименталната душа на Човека, който се смее, и това, че той владее вълчия език. Още щом се оставил дъщерята на Дюфарж да го привърже с бодлива тел към едно дърво, някакъв вътрешен подтик го накарал да извиси хубавия си мелодичен глас и да каже няколко прощални думи на този, когото той взел за своя стар другар. Застанал на няколко крачки, осветен от луната, подставеният вълк бил удивен от лекотата, с която Човека говорел вълчия език, и слушал известно време последните напътствия както от личен, тъй и от професионален характер. Но накрая изгубил търпение и започнал да пристъпя от крак на крак. Неочаквано той прекъснал доста рязко Човека, който се смее, и му заявил, че първо, не се казва нито Тъмнокрил, нито Чернокрил, нито Сивокрак и разни такива глупости, а се казва Арман, и второ, че никога в живота си не е бил в Китай и няма никакво намерение да отива там.

Разгневен с право, Човека, който се смее смъкнал е език маската си и лицето му лъснало на лунната светлина с цялата си голота. Мадмоазел Дюфарж тутакси припаднала. Баща ѝ имал по-голям късмет. В момента го била нападнала туберкулозната му кашлица и той не видял фаталното сваляне на маската. Когато кашлицата отминала и зърнал осветеното от луната безчувствено тяло на дъщеря си, веднага съобразил какво е станало. Той закрил очи с ръка и изстрелял цялата пачка от пистолета си по посоката, откъдето се носело тежкото, свистящо дишане на Човека, който се смее.

Тук завърши тази част от разказа.

Вожда извади евтиния си джобен часовник, погледна го, после седна с лице към волана и запали мотора. Аз също погледнах часовника си.

Наближаваше четири и половина. Когато рейсът потегли, попитах Вожда няма ли да чакаме Мери Хъдсън. Той не ми отговори и преди да съм успял да повторя въпроса си, обърна се към нас и каза:

– Не можете ли да помълчите малко? Тихо!

Каквото и да е, тази заповед беше фактически безсмислена. В рейса и преди, и сега цареше пълна тишина. Всички си мислехме за бедата, в която бе попаднал Човека, който се смее. Не, ние отдавна бяхме престанали да се тревожим за нашия герой, защото имахме много голяма вяра в него, но когато се излагаше на опасност, не ни беше до разговори.

През третия или четвъртия гейм същия следобед изведнъж забелязах от игрището Мери Хъдсън. Тя седеше на една пейка на стотина крачки вляво от мен, притисната между две гувернантки с детски колички. Облечена с коженото палто, тя пушеше цигари и като че ли гледаше към нас. Това откритие ме развълнува и аз извиках на Вожда, който стоеше зад подавача. Той забърза към мен, дори едва не затича. „Къде е?“ – попита. Посочих му я. Вожда се загледа за миг към нея, после ми каза, че ще се върне след минутка и напусна игрището. Вървейки бавно, той разкопча палтото си и пхна ръце в джобовете на панталоните. Аз седнах и се загледах след него. Когато Вожда стигна до Мери Хъдсън, палтото му беше вече пак закопчано, а ръцете прилепени до тялото.

Той постоя над нея около пет минути – очевидно ѝ говореше нещо. После тя, стана и двамата тръгнаха към игрището. По пътя не разговаряха и нито веднъж не се погледнаха. Когато стигнаха до нас и Вожда зае мястото си, аз извиках:

– Тя няма ли да играе?

Той ми отвърна да си гледам играта. Аз взех да си гледам играта, но не откъсвах очи от Мери Хъдсън. Тя мина бавно покрай игрището, пхнала ръце в джобовете на коженото си палто, и седна точно зад трета база на една скамейка, която играчите бяха вдигнали от мястото ѝ. Запаля нова цигара и прехвърли крак връз крак.

Когато дойде ред на Воините да бият, аз отидох при нея и я попитах не иска ли да поиграе отляво. Тя завъртя глава. Попитах я да не е истинала. Пак завъртя глава. Казах ѝ, че няма кой да ми играе отляво. Обясних ѝ, че едно и също момче играе и център, и отляво. Но всичко това остана без отговор. Тогава подхвърлих ръкавицата си във въздуха и се опитах да я посрещна с глава, но тя падна в една кална локва. Избърсах я в панталоните и попитах Мери Хъдсън няма ли някой път да дойде

на гости у дома. Казах ѝ, че Вожда много често ни идва на гости.

– Остави ме на мира – каза тя. – Моля ти се, остави ме на мира.

Погледнах я учудено, после измъкнах мандарина от джоба си и тръгнах към пейките на Воините, подмятайки във въздуха мандарината. Но наскре път се спрях, обърнах се и тръгнах заднишком, като гледах към Мери Хъдсън и продължавах да си подхвърлям мандарината. Нямах представа какво ставаше между Вожда и Мери Хъдсън (а и сега само съвсем смътно се досещам) и все пак вече бях абсолютно сигурен, че Мери Хъдсън завинаги е отпаднала от племето на команчите. Тази сигурност, макар и неподкрепена от факти, направи така колеблив и без това рискования заден ход, че аз се бамнах право в една детска количка.

След още един гейм вече доста се здрачи и не можеше да се играе повече. Прекратихме играта и започнахме да си събираме нещата. Хвърлих още един поглед към Мери Хъдсън. Тя стоеше близо до третата база и плачеше. Вожда я държеше за ръкава на палтото, но тя се изскубна. Хукна от игрището към циментовата пътека и продължи тичешком по нея, докато се изгуби от погледа ни. Вожда не се затича подире ѝ. Само я изпрати с очи, докато тя се скри. После влезе в игрището и прибра двете бухалки – ние винаги оставяхме бухалките и той ги прибираще в рейса. Аз пристъпих към него и го попитах дали не са се скарали с Мери Хъдсън. А той ми рече да си напъхам ризата в гащите.

Както винаги ние, команчите, се втурнахме към рейса с викове, блъскане и ръгане, без да забравяме нито за миг, че отново приближава време за Човека, който се смее. Пресичайки тичешком Петото авеню, някой изпусна пуловера си и аз се препънах в него и се проснах на земята. Скочих веднага, но когато дотичах до рейса, най-хубавите места бяха вече заети и трябваше да седна някъде към средата. Ядосан от това, ръгнах в ребрата съседа си отлясно, после обърнах глава и видях Вожда да прекосява улицата. Още не беше съвсем тъмно, но както винаги към шест часа притъмняваше. С вдигната яка и бухалките под лявата мишница Вожда пресичаше улицата, забил поглед в паважа. Черната му коса, намокрена и така добре вчесана рано следобед, сега беше изсъхнала и се развяваше на вятъра. Помня, че си помислих: жалко, че Вожда няма ръкавици.

Когато Вожда се качи, в рейса настъпи тишина – онази относителна тишина, която настъпва в театъра с угасването на първите лампи. Едни довършваха разговорите си с припрян шепот, други ги прекратиха веднага. И все пак първата работа на Вожда бе да ни каже:

– Никакъв шум повече! Иначе няма да разказвам.

В същата секунда в рейса се възцари абсолютна тишина, тъй че на Вожда не му оставаше друго освен да заеме мястото си и да започне. Той седна, извади носната си кърпа и старателно си издуха носа – първо едната ноздра, после другата. Търпеливо и дори с известен интерес ние изчакахме края на на това представление. След като си свърши работата с кърпата, той я сгъна прилежно на четири и я прибра в джоба си.

Четири от куршумите на Дюфарж пронизали Човека, който се смее – два право в сърцето. Дюфарж все още закривал с длан очи, за да не види лицето на Човека, но когато от посоката, в която бил стрелял, долетели предсмъртни стенания, той засиял. Черното му сърце забило лудо и той се спуснал към припадналата си дъщеря и я свестил. Извън себе си от радост, двамата – с храбростта на страхливци – едва сега се осмелили да погледнат Човека, който се смее. Главата му била клюмнала безжизнено, брадата опирала в окървавените гърди. Полека, жадно, бащата и дъщерята се приближили да разгледат отблизо жертвата си. Но ги очаквала изненада. Човека, който се смее, съвсем не бил умрял и сега по някакъв непознат способ свивал мускулите на стомаха си. Когато двамата се доближили съвсем до него, той изведнъж вдигнал глава, избухнал в чудовищен смях и ловко, дори педантично изплюл един след друг и четирите куршума. Това така поразило Дюфарж и дъщеря му, че сърцата им се пръснали и двамата паднали мъртви в краката на Човека, който се смее. (Ако тази част все пак трябваше да бъде по-кратка, тя би могла да свърши тук; команчите лесно биха си разгълкували внезапната смърт на Дюфарж и дъщеря му. Но частта продължаваше.)

Дни наред Човека, който се смее, стоял привързан за дървото с бодливата тел, а трупове на бащата и дъщерята се разлагали в краката му. Раните му кървели непрекъснато, а запаси от орлова кръв наблизо нямало, затова пък смъртта била по-близо от всеки друг път. Ала един ден с пресипнал, но изразителен глас той призовал на помощ горските животни. Поръчал им да доведат при него милото джудже Омба. И те го послушали. Ала дълъг бил пътят през парижко-китайската граница и обратно и когато Омба пристигнал с аптечката и пресен запас от орлова кръв, Човека, който се смее, вече бил в безсъзнание. Преди всичко Омба се заел с едно милостиво дело: той вдигнал маската на своя господар, захвърлена от вятъра върху гъмжащия от червеи труп на мадмоазел Дюфарж. После я поставил почтително върху страшното лице на господаря и едва тогава започнал да превързва раните му.

Когато Човека, който се смее, най-сетне отворил малките си очи, Омба припряно поднесъл към маската съда с орлова кръв. Но Човека,

който се смее, не се докоснал до нея. Той само произнесъл с тих глас името на своя обичен Чернокрил. Омба навел глава – тя също била малко обезформена – и разкрил на господаря си, че Дюфаржови са убили Чернокрил. Горестен, сърцераздирателен стон се изтръгнал от гърдите на Човека, който се смее. Той протегнал отмаляла ръка към съда с орлова кръв и го строшил в шепата си. Малкото останала кръв се стекла на тънка струйка по китката му. Той заповядал на Омба да обърне глава и ридаейки, Омба му се подчинил. Накрая, преди да прихлупи лице към окървавената земя, Човека, който се смее, смъкнал маската си – това било последното му движение.

Разказът, разбира се, свърши тук. (И никога не бе продължен.) Вожда подкара рейса. На отсрещния ред Били Уолш, най-малкият от команчите, избухна в плач. Никой не му се скара да млъкне. Колкото до мен, помня, че коленете ми се бяха разтреперили.

След няколко минути аз слязох от рейса и първото нещо, което попадна пред очите ми, беше парче тънка червена хартия, залепнала в основата на един стълб, с която вятърът си играеше. Тя много приличаше на онази маска от макови листа. Когато се прибрах вкъщи, зъбите ми тракаха неудържимо и нашите веднага ме изпратиха в леглото.

КРАЙ

© 1949 Дж. Д. Селинджър
© 1985 Тодор Вълчев, превод от английски

J. D. Salinger
The Laughing Man, 1949

Сканиране, разпознаване и редакция: Уфтак Музгашки, 2008

Издание:

Джеръм Селинджър. Девет разказа. Семейство Глас
Издателство „Христо Г. Данов“, Пловдив, 1985
Американска, I издание

Съставител и предговор: Клео Протохристова
Редактори Недялка Христова, Иванка Савова
Рецензент Клео Протохристова
Художник Илия Гошев
Художник-редактор Веселин Христов
Технически редактор Виолина Хаджидемирева
Коректори Жанета Желязкова, Стоянка Кръстева, Донка Симеонова
ЕКП 07,05366725111/5637–282–85. Издателски № 2381. Формат 84×108/32
Печатни коли 28,50. Издателски коли 23,94. Условно издателски коли 24,62
Дадена за набор на 27. V. 1985 г. Излязла от печат на 15. XI. 1985 г.
Печатница „Димитър Благоев“, Пловдив
Цена: с твърда подвързия 3,41 лв, с мека подвързия 2,79 лв.

Nine Stories

Boston: Little, Brown, 1953, 302 pages
Franny and Zooey

Boston: Little, Brown, 1961, 201 pages

Raise High the Roof Beam, Carpenters and Seymour: An Introduction
Boston: Little, Brown, 1963, 248 pages

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/1958>]